

บทที่ 6

สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ

1. สรุปผลการศึกษา

ดังที่กล่าวมาแล้วว่าปัญหาผู้เยาว์กระทำความผิดมีผลกระทบต่อสังคมเป็นอย่างมาก และจากการศึกษาทางด้านจิตวิทยาพบว่า ปัญหาต่างๆ มาจากพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูจาก ครอบครัวและสภาพแวดล้อมในสังคม ปัญหาดังกล่าวมิได้เกิดในสังคมไทยเท่านั้นในสังคมของประเทศอื่นๆ ก็เกิดปัญหาเช่นเดียวกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขณะที่สังคมไทยและสังคมโลกกำลังเข้าสู่ยุคโลกาภิวัตน์ ความรุนแรงของปัญหาที่เกิดขึ้นหากไม่ได้รับแก้ไขอย่างเร่งด่วน ก็จะทวีความรุนแรงขึ้น แม้ว่าการที่ประเทศไทยประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 จะส่งผลให้บิดามารดา ผู้ปกครองหันมาสนใจบุตรหลานของตนมากยิ่งขึ้น ทั้งในเรื่องการป้องกันมิให้บุตรผู้เยาว์ตกเป็นเหยื่อของการกระทำความผิดและมิให้บุตรผู้เยาว์เป็นฝ่ายกระทำความผิดเสียเอง แต่มาตรการดังกล่าวเป็นเพียงมาตรการทางกฎหมายอาญาที่กำหนดขึ้นเพื่อให้เกิดความสงบเรียบร้อยในสังคมเท่านั้น ในส่วนของกฎหมายแพ่งเรื่องการชดเชยค่าสินไหมทดแทนให้กับผู้เสียหายยังถือว่าเป็นส่วนที่มีปัญหาที่จะต้องดำเนินการปรับปรุงแก้ไข

ดังนั้น วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จึงมุ่งศึกษาถึงหลักเกณฑ์และแนวคิดความรับผิดชอบของบิดามารดาในกฎหมายละเมิดตามมาตรา 420 มาตรา 429 และมาตรา 430 ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่ามีความเหมาะสมเพียงพอในสถานการณ์ปัจจุบันที่จะใช้แก้ไขปัญหามุตรผู้เยาว์ทำละเมิด โดยได้นำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาปรับใช้ในการตีความความรับผิดชอบตามมาตรา 420 , 429 และมาตรา 430 นอกจากนี้ ผู้เขียนได้ศึกษาเปรียบเทียบกับมาตรการทางกฎหมายในต่างประเทศทั้งในระบบซีวิลลอว์และระบบคอมมอนลอว์ด้วย

จากการศึกษาพบว่า ปัญหาที่พบในเรื่องความรับผิดชอบของบิดามารดาในกฎหมายลักษณะละเมิด คือ ปัญหาในเรื่องบทบัญญัติของกฎหมายในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็วและปัญหาในเรื่องการตีความให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมาย โดยผู้เขียนได้สรุปปัญหาดังกล่าวออกเป็น 3 ประเด็น ดังนี้

ประการแรก ปัญหาแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดามารดา ว่าความรับผิดชอบของบิดามารดาตามมาตรา 420, 429 และมาตรา 430 ควรมีแนวทางในการตีความอย่างไร

ตามกฎหมายไทยแนวคิดเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดามารดาที่มีทั้งการกระทำที่เป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาเองตามมาตรา 420 และความรับผิดชอบของบิดามารดาในการกระทำของบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 429 และมาตรา 430 แต่ในกฎหมายต่างประเทศ ถือว่าความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาโดยตรง การกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ไม่ถือว่าเป็นเงื่อนไขของการพิจารณาความรับผิดชอบของบิดามารดา การกระทำของบุตรผู้เยาว์ไม่ต้องเป็นการกระทำโดยละเมิด เพียงแต่การกระทำของบุตรผู้เยาว์ ก่อให้เกิดความเสียหายโดยไม่ชอบด้วยกฎหมายเท่านั้น โดยไม่คำนึงถึงสภาพภายในจิตใจหรือการรู้สำนึกของบุตรผู้เยาว์

ผู้เขียนมีความเห็นว่า

1) ควรนำมาตรา 420 ที่ถือว่าเป็นความรับผิดชอบของบิดามารดาที่จงใจหรือประมาทเลินเล่อมาปรับใช้กับกรณีที่บิดามารดาปล่อยปละละเลยให้บุตรผู้เยาว์ที่ไม่รู้สำนึกไปกระทำความผิด

2) เมื่อมีพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาบังคับใช้ ควรนำมาใช้ในการประกอบมาตรา 420 เพื่อตีความ คำว่า “โดยผิดกฎหมาย” ตามมาตรา 420 นี้หมายถึงผิดกฎหมายตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วย

3) เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อาจส่งผลให้หน้าที่ของบิดามารดาในการดูแลบุตรผู้เยาว์ตามมาตรา 429 เปลี่ยนไป จากเดิมที่มีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์เพียงแต่ตามกฎหมายครอบครัว ที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของบิดามารดาที่มีต่อบุตรในการช่วยเหลืออบรมสั่งสอนบุตร และมีอำนาจปกครองเกี่ยวกับบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะ ทั้งในทางส่วนตัวและในทางทรัพย์สิน อำนาจเกี่ยวกับตัวบุตร เพื่อให้การอบรมสั่งสอนและการกำหนดที่อยู่ให้บุตรทำงานตามสมควรแก่ความสามารถและสมฐานะานุรูปรวมทั้งเรียกบุตรคืนจากผู้ไม่มีอำนาจ แต่เมื่อมีการประกาศใช้พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หน้าที่ของบิดามารดาตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ในหมวดการปฏิบัติต่อเด็ก เช่น กำหนดให้หน้าที่ผู้ปกครองจึงหมายรวมไปถึงบิดามารดาจะต้องอุปการะเลี้ยงดู และอบรมสั่งสอน และพัฒนาเด็กที่อยู่ในความปกครองดูแลของตนตามสมควรแก่ขนบธรรมเนียมและวัฒนธรรมแห่งท้องถิ่น และต้องคุ้มครองสวัสดิภาพเด็กที่อยู่ในความปกครองมิให้อยู่ในภาวะอันน่าจะเป็นอันตรายแก่ร่างกายหรือจิตใจ เป็นต้น จึงถือได้ว่าหน้าที่ของบิดามารดาที่จะต้องใช้ความระมัดระวังในการดูแลบุตรผู้เยาว์น่าจะเปลี่ยนแปลงไปตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 หากบิดามารดามิได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลบุตรผู้เยาว์และบุตรผู้เยาว์ไปกระทำละเมิด บิดามารดาก็ต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ด้วย การนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาบังคับใช้เช่นนี้ มิได้

เปลี่ยนแปลงพื้นฐานความรับผิดชอบในทางละเมิดตามมาตรา 429 ในเรื่องความรับผิดชอบดังกล่าวเป็นความรับผิดชอบของบุตรผู้เยาว์แต่อย่างใด

ประการที่สอง ปัญหาว่าบุคคลที่ต้องรับผิดชอบในฐานะบิดามารดาเป็นใครได้บ้าง กล่าวคือ จะหมายรวมถึงบิดาโดยมิชอบด้วยกฎหมายด้วยหรือไม่

ในกฎหมายไทยหากเป็นความรับผิดชอบตามมาตรา 420 บิดามารดาที่จะต้องรับผิดชอบดังกล่าวหมายรวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย เพราะในบทบัญญัติมาตรา 420 กฎหมายใช้คำว่า “ผู้ใด” ส่วนในมาตรา 429 และมาตรา 430 นั้น ความเห็นส่วนมากของนักกฎหมายและแนวคำพิพากษาของศาลฎีกา เห็นว่า หากเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายต้องฟ้องตามมาตรา 429 เพราะต้องพิสูจน์ความรับผิดชอบของบิดามารดา โดยพิสูจน์ว่าบิดามารดาไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลผู้เยาว์ตามที่กฎหมายกำหนด กรณีเป็นบิดาโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย แต่ยังดูแลบุตรผู้เยาว์อยู่ในความเป็นจริงก็ต้องฟ้องตามมาตรา 430

ในต่างประเทศส่วนใหญ่ก็เช่นเดียวกับศาลฎีกาไทย คือ ถือหลักว่าบิดามารดาที่ต้องมารับผิดชอบดังกล่าวก็ต้องเป็นบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมาย เพราะบิดามารดาที่ชอบด้วยกฎหมายมีอำนาจปกครองบุตรผู้เยาว์ เว้นแต่ในประเทศญี่ปุ่น แม้ในกฎหมายจะใช้คำว่า ผู้มีหน้าที่ดูแลตามกฎหมาย แต่ศาลญี่ปุ่นได้ตีความขยายความไปถึงผู้มีหน้าที่ดูแลตามความเป็นจริงด้วย

นอกจากนี้ ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ได้ให้คำจำกัดความคำว่า “บิดามารดา” ให้ความหมายว่า บิดามารดาของเด็ก ไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่ และได้ให้คำจำกัดความ คำว่าผู้ปกครองให้หมายความว่า บิดามารดา ผู้อนุบาล ผู้รับบุตรบุญธรรมและผู้ปกครองตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้หมายความรวมถึง พ่อเลี้ยงและแม่เลี้ยง ผู้ปกครองสวัสดิภาพ นายจ้าง ตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือซึ่งเด็กอาศัยอยู่ด้วย จากคำนิยามคำว่า “บิดามารดา” ดังกล่าว เมื่อนำมาปรับใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว เห็นว่าควรตีความคำว่าบิดามารดาตามมาตรา 429 ให้รวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายตามมาตรา 430 ด้วย เพื่อให้บทบัญญัติเกี่ยวกับความรับผิดชอบของบิดามารดาอยู่ในมาตราเดียวกันและในมาตรา 430 เหลือเพียงบุคคลอื่นที่มีหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์เท่านั้น และการตีความดังกล่าวก็สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบันที่บิดามารดามีได้สมรสกัน ส่งผลให้บิดาอยู่ในสถานะที่เป็นบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย และเห็นต่อไปว่า บิดามารดาที่จะมีความรับผิดชอบได้ ก็เฉพาะแต่บิดามารดาที่ให้ความอุปการะเลี้ยงดู หรือ บิดามารดาที่มีบุตรอาศัยอยู่ด้วย

ประการสุดท้าย เหตุยกเว้นความรับผิดชอบของบิดามารดา ควรมีการตีความแคบไปเพียงใด เมื่อพบว่าการเลี้ยงดูของบิดามารดามีผลต่อการกระทำของบุตร

กฎหมายไทย ตามมาตรา 420 ผู้เสียหายจะเป็นผู้นำสืบพิสูจน์ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามหลักละเมิดทั่วไป ส่วนมาตรา 429 เป็นหน้าที่ของบิดามารดาที่จะต้องนำสืบพิสูจน์ว่าตนได้ใช้ความระมัดระวังตามสมควรแก่หน้าที่ ส่วนมาตรา 430 ผู้เสียหายต้องนำสืบว่าบิดามารดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายไม่ได้ใช้ความระมัดระวังในการดูแลบุตรผู้เยาว์ขณะอยู่ในความดูแล

ส่วนในกฎหมายต่างประเทศ ความรับผิดชอบของบิดามารดาตามกฎหมายซีวิลลอว์ เป็นความรับผิดชอบที่อยู่บนข้อสันนิษฐานความผิดว่าบิดามารดาบกพร่องในการดูแลบุตรผู้เยาว์ เป็นหน้าที่ของบิดามารดาที่จะต้องนำสืบพิสูจน์หักล้างความรับผิดชอบของตน ซึ่งในแต่ละประเทศจะมีขอบเขตความรับผิดชอบที่เคร่งครัดต่างกันไป และส่วนความรับผิดชอบของบิดามารดาในระบบคอมมอนลอว์ของประเทศอังกฤษ การพิจารณาความรับผิดชอบเพื่อละเมิดของบิดามารดา ต้องพิจารณาถึงการกระทำของบิดามารดาว่าเป็นการกระทำโดยปราศจากความระมัดระวังในกรณีที่คาดหมายได้ว่าการไม่ทำหน้าที่ของตนจะก่อให้เกิดความเสียหายขึ้นกับบุคคลอื่น ส่วนในสหรัฐอเมริกา บิดามารดาไม่จำเป็นต้องมีความรับผิดชอบในผลจากการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ แต่อย่างไรก็ตามมีบางมลรัฐที่มีการพิสูจน์หลักความรับผิดชอบในการกระทำของบุคคลอื่น เช่น ในมลรัฐ California

ผู้เขียนเห็นว่า ในกฎหมายไทยควรมีการตีความข้อยกเว้นความรับผิดชอบให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายลักษณะละเมิดและควรนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาปรับใช้ในการตีความจะส่งผลให้การตีความในเรื่องข้อยกเว้นจากการใช้ความระมัดระวังในระดับที่เพียงพอที่จะใช้ในการแก้ปัญหาความรับผิดชอบของบิดามารดาในกรณีบุตรผู้เยาว์กระทำ ความผิด

นอกจากนี้ตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 กำหนดว่า ผู้ปกครองหมายถึงบิดามารดาตลอดจนบุคคลอื่นซึ่งรับเด็กไว้ในความอุปการะเลี้ยงดูหรือเด็กอาศัยอยู่ด้วยการที่ส่งบุตรผู้เยาว์ไปอยู่กับบุคคลอื่น หากบิดามารดายังอุปการะเลี้ยงดู หรือบิดามารดามีบุตรอาศัยอยู่กับตน ผู้เขียนเห็นว่า บิดามารดาเหล่านั้นยังคงมีความรับผิดชอบในการกระทำของบุตรผู้เยาว์

2. ข้อเสนอแนะ

แนวทางแก้ไขในเรื่องดังกล่าวในความเห็นของผู้เขียน เมื่อต้องการสะท้อนออกไปให้กับผู้มีหน้าที่โดยตรงในการใช้กฎหมายเช่นนักกฎหมายและศาลให้มีการปรับใช้กฎหมายให้ตรงกับภาพรวมของสังคมโลกที่เปลี่ยนแปลงไป ซึ่งส่งผลถึงการเปลี่ยนแปลงสภาพครอบครัว สภาพสังคมและสิ่งแวดล้อมต่างๆ ศาลในต่างประเทศเข้ามาดูแลผู้เสียหายโดยเปลี่ยนแนวการตีความ

เพื่อให้บิดามารดามีความรับผิดชอบในทางกฎหมายและบังคับให้ต้องดูแลบุตรผู้เยาว์อย่างระมัดระวังมากขึ้นเป็นผลที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกเช่นกัน ในประเทศไทยเองก็ไม่อาจต้านทานกระแสสังคมที่เปลี่ยนแปลงไปได้ คำพิพากษากฎีกาบางส่วนที่บิดามารดาไม่ต้องรับผิดชอบในการใช้ดุลพินิจโดยยังไม่เน้นไปถึงผลต่อสังคม การพิจารณาถึงความรับผิดชอบของบิดามารดาจึงคำนึงถึงตัวบิดามารดาเป็นผู้แบกรับความเสียหายเท่านั้น ซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ในเบื้องต้นเห็นควรให้นักกฎหมายและศาลหันมาให้ความสนใจและความสำคัญในการแก้ปัญหา เพื่อให้การใช้และการตีความกฎหมายสอดคล้องกับสังคมในปัจจุบัน

ประการแรก ให้นักกฎหมายและศาลนำความรับผิดชอบของบิดามารดาตามมาตรา 420 มาปรับใช้ในกรณีบิดามารดามีความรับผิดชอบในกรณีใจหรือประมาทเลินเล่อปล่อยให้บุตรผู้เยาว์ที่ไม่รู้สำนึกไปกระทำละเมิด ให้มากขึ้น โดยเกณฑ์ในการพิจารณาว่าบุตรผู้เยาว์อายุเพียงใดจึงจะถือว่ารู้สำนึกในการกระทำแล้วนั้น จากการพิจารณาของผู้เขียน จากแนวคำพิพากษาของศาล จากกฎหมายไทยในอดีต และจากเกณฑ์การตัดสินใจทางจิตวิทยา เห็นว่า บุตรผู้เยาว์จะรู้สำนึกเมื่ออายุ 7 - 8 ปี แต่ศาลก็ต้องพิจารณาเป็นรายคดีไป

ประการที่สอง ให้นักกฎหมายและศาลนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาใช้ในการตีความในเรื่อง คำว่า "ผิดกฎหมาย" ตามมาตรา 420 ว่าให้หมายความรวมถึงกรณีที่บิดามารดากระทำละเมิดโดยผิดตามพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ด้วย

ประการที่สาม ให้นักกฎหมายและศาลนำพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 มาใช้ในการตีความในเรื่องหน้าที่ของบิดามารดาตามมาตรา 429 ว่านอกจากหน้าที่ของบิดามารดาจะมีตามกฎหมายครบถ้วนแล้ว หน้าที่ของบิดามารดายังรวมไปถึงหน้าที่ของบิดามารดาในการปฏิบัติต่อเด็กตามหมวด 2 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ซึ่งหมายความว่า บิดามารดาหากไม่ได้ใช้ความระมัดระวังตามที่กำหนดไว้ในพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 อย่างเพียงพอแล้ว บิดามารดาต้องรับผิดชอบร่วมกับบุตรผู้เยาว์ในการกระทำละเมิดของบุตรผู้เยาว์ต่อบุคคลอื่นด้วย

ประการที่สี่ ให้นักกฎหมายและศาลตีความ คำว่า "บิดามารดา" ตามมาตรา 429 ให้หมายรวมถึงบิดาที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายด้วย เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่บิดามารดาไม่ได้สมรสกัน เป็นไปตามคำนิยามของ "บิดามารดา" ตามมาตรา 4 พระราชบัญญัติคุ้มครองเด็ก พ.ศ. 2546 ที่ให้หมายความว่า บิดามารดาของเด็กไม่ว่าจะสมรสกันหรือไม่ด้วย แต่บิดามารดาในที่นี้ให้หมายถึงบิดามารดาที่มีบุตรผู้เยาว์อยู่ในอุปการะหรือที่บุตรผู้เยาว์อาศัยอยู่ด้วย

ประการสุดท้าย ให้นักกฎหมายและศาลตีความข้อสันนิษฐานการพิสูจน์หักล้างความรับผิดของความรับผิดของบิดามารดาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของกฎหมายและให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจและสังคมในปัจจุบัน แม้จะเป็นการเพิ่มภาระหน้าที่ดูแลบุตรผู้เยาว์ให้แก่บิดามารดา แต่เพื่อให้บิดามารดาหันมาสนใจหน้าที่ของตนเองที่มีต่อบุตรผู้เยาว์ การที่สังคมปัจจุบัน บิดามารดามีเวลาให้กับครอบครัวน้อยลง แต่ในขณะเดียวกันแต่ละครอบครัวก็มีบุตรกันน้อยลงด้วย การดูแลย่อมสามารถทำได้ง่ายกว่าครอบครัวที่มีบุตรเป็นจำนวนมาก เมื่อบิดามารดามีบุตรก็ควรให้ความสนใจกับบุตรผู้เยาว์มากขึ้น เพราะครอบครัวเป็นส่วนหนึ่งของสังคม หากครอบครัวไม่สงบสุขแล้ว สังคมก็จะวุ่นวาย เมื่อถึงเวลานั้นเมื่อการเปลี่ยนแนวทางการตีความมาสามารถแก้ปัญหาได้ สิ่งที่เป็นปัญหาอาจเป็นเรื่องของตัวบทกฎหมาย